

Radomil Hradil

Země zaslíbená, mlékem a medem oplývající

Když člověk přicházel do nové, cizí krajiny, v níž se chtěl usadit, díval se, vnímal a zvažoval, zda pro něj bude příznivá, zda je „zemí zaslíbenou“ a tou pro něj byla, když oplývala „mlékem a strdím“ to jest staročesky medem; taková byla Palestina pro Izraelce, když je do ní přivedl Mojžíš, a taková byla podle tradice i česká kotlina, když do ní přišel praotec Čech se svými zástupy. Mléko a med jako dvě substance, dvě kvality, jimiž musí země oplývat, má-li se v ní lidem dařit. Jaké to jsou kvality?

Zkusme si je nejprve imaginativně zpřítomnit.

Ta první, mléko: Všichni ho dobře známe již od svého nejtělejšího dětství; je to naše vůbec první pozemská strava. Později lidské mateřské mléko nahrazuje mléko kravské, a zkusme si ho tedy uvědomit v jeho původní kvalitě, nehomogenizované, nepasterované, neošetřené vysokou teplotou (UHT) a nedenaturované, dosud živé - a zdravé. Bílá, přítomností bílkovin lehounce viskózní tekutina, která v ústech rozvine svou jemnou, díky tuku hladkou a díky mléčnému cukru příjemně nasládlou chuť. Podržíme si na chvíli představu prýšticího mléka jako zdroje života a zdraví, spojenou s vjemem jeho chuti a vůně...

A potom ta druhá, med: Zlatá hustá táhnoucí se tekutina výrazné vůně a především úžasně sladké chuti; čirá nebeská sladkost, co do barvy i chuti jakoby esence duchovního kosmu. Tekuté světlo, dar Slunce, dar nebes Podívejme se na něj proti světlu, přivoňme si k němu a nechejme si ho kapku rozplynout v ústech; vnímejme pocit, který se v nás rozlévá...

Hlavním dárcem mléka je pro nás kráva, med nám dávají včely - a kvality mléka a medu se nám zhmotňují v obraz krávy na jedné a včely na druhé straně. Kráva jako přežvýkavec, který se zcela oddává zpracovávání rostlinné hmoty: pomalu a ztěžka se pohybuje po pastvině a utrhuje trávu, anebo leží plnou vahou na zemi a přežvykuje, obrácená do svého vnitřního světa, v němž se rozvíjejí, rozlévají kvality potravy rozpouštěné v důkladném trávicím traktu krávy. Na druhé straně včela, lehounká a opatřená křídly, vylétající z úlu do světla a vyhledávající květy rostlin, cílevědomě přelétávající z jednoho na druhý a s košíčky plnými pylu a volátkem plným nektaru se vracující do úlu. A z podivuhodné trávicí činnosti krávy vzniká na periferii jejího organismu v přeměněné potní žláze bílé mléko, zatímco v nitru včelstva, v temnotě úlu se rodí vláčný zlatavý med. Mléko, které nás jako potravina spojuje se Zemí, nás uvádí do pozemského bytí, zatímco med nás povznáší k nebesům, k duchovním světům.

Tak jako patří včela ke květům jako kosmickému, nebeskému pólu rostliny, patří kráva ke střední, zelené části rostliny, k listům a stonkům. Rostlina však má ještě třetí, našim zrakům skrytou část nacházející se v temném podzemním světě, své kořeny. A který živočich bude patřit k této sféře? Tímto živočichem, majícím zvláště intimní vztah k podzemním částem rostlin, je žížala. Žížaly provrtávají půdu v různých hloubkách, některé až do hloubky několika metrů, při tom ji převrstvují a kypří, provzdušňují a obracejí. A půdou se také živí, polykají ji a ve svém zažívacím traktu - stejně podivuhodném jako trávicí trakt krávy nebo trávicí činnost včelstva - spojují její nerostný podíl s organickými zbytky, s odumírajícími rostlinami, a dávají vzniknout úžasně humózní substanci, která činí naše půdy úrodnými a umožňuje růst rostlin. A také tady si zpřítomněme kvalitu černého humusu, jak ji známe, když vezmeme do dlaně, mírně zahřejeme a promneme úrodnou prst, tu specifickou, jedinečnou

vůni, která se rozline, ten svět pocitů, který s ním máme spojen, svět trouchnivění, transformace, zániku a zrodu.

Ke třem částem rostliny, květu, stonku s listy a kořenu, tak musíme přiřadit tři vynikající reprezentanty živočišně říše: včelu, krávu a žížalu, a k nim tři - mohli bychom říci - posvátné substance: med, mléko a humus. Tři kvality, kterými se vyznačuje země zaslíbená, v níž může žít člověk, humanus, naplněný život: zlatý produchovňující, k duchu vedoucí med; bílé panenské, na Zemi zrozující mléko; a černý, temný odumírající a rodící se humus.

Med	mléko	humus
zlatá	bílá	černá
včela	kráva	žížala
květ	stonek a list	kořen
kosmický pól rostliny	zelený střed	zemský pól

A nyní si tento ideální obraz doplníme o aktuální stav. Podíl humusu, který je hlavním, základním předpokladem úrodnosti půdy, v posledních desetiletích významně klesá, tak jako se v důsledku chemizace a mechanizace zemědělství zvyšuje utužení půd. A žížalám se v takových půdách věru nežíje dobře a žije jich tam čím dál méně. Darwin, který věnoval velké úsilí zkoumání a pozorování žížal a počítání objemu zeminy, kterou každoročně převrství, by dnes už stěží dospěl ke stejným výsledkům. To se samozřejmě netýká jen žížal, ale veškerého půdního života. Půdy tuhnou, těžknou a odumírají.

Zatímco kdysi byla kráva - stejně jako půda nebo i včela - posvátná a ještě pro rolníka v první polovině 20. století byla hlavním zdrojem obživy a podle toho se jí dostávalo úcty, stala se ve druhé polovině minulého století „výrobním prostředkem“, který má s maximální efektivitou posloužit co nejvyššímu zisku. Jestliže pro starého sedláka byla kráva členem rodiny a dožívala se deseti, patnácti i více let a sám jsem na praxích na švýcarských a norských biodynamických farmách zažil zasloužilé matky devíti nebo desíti telat - pak dnes musí jít krávy kvůli svému špatnému zdravotnímu stavu na nucenou porážku v průměru již po druhém teleti. A když píšu, že to je kvůli špatnému zdravotnímu stavu, znamená to kvůli lidské chamtivosti, která je vyždímala a poté odhodila.

A včely, kvůli kterým tato kniha vznikla? Čtenáři budou sami jistě dobře informováni o tom, jak to dnes s včelami vypadá. Ke všem pohromám a vleklým potížím s chovem včel, reprezentovaným především přítomností roztoče *Varroa destructor*, se v posledních letech přidává hromadné hynutí včelstev, kdy v jednotlivých zemích nepřežije zimu třetina nebo i polovina včelstev. A také během sezony včely náhle mizí a nevracejí se do úlu.

Vidíme, že ideál vyličený v úvodu se hroutí, že tři kvality země zaslíbené dnes podléhají nemoci a svět, v němž žijeme, nám do budoucna nevěští mnoho dobrého. Vidíme kolem sebe příznaky nemoci - nemoci životního prostředí, která odráží stav naší mysli, naší nemocné duše. Naše duše onemocněla chamtivostí, egoismem, kdy myslíme jen na vlastní prospěch, na svůj zisk; a problémy, před nimiž stojíme, nejsou ničím jiným než nastaveným zrcadlem, které nám má pomoci při sebeléčbě. Příčinami této nemoci a jedinou možnou terapií, kterou je proměna naší duše, našeho vědomí, se však zabývám v jiných publikacích; zůstaňme nyní u včel a zkusme se na ně podívat z různých úhlů, které budou většinou nekonvenční a jejichž duchovním otcem je Rudolf Steiner a jím založená anthroposofie.

Kapitola z knihy: Včely a jejich svět